

UNIA EUROPEJSKA

organizacja – funkcjonowanie – korzyści

Praca zbiorowa pod redakcją naukową
Małgorzaty Duczkowskiej-Piaseckiej

Warszawa 2009

RECENZENCI

prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk
prof. dr hab. Henryk Szcherbiński

KOREKTA

Joanna Warecka

OPRACOWANIE TECHNICZNO-GRAFICZNE

Beata Kocój

PROJEKT OKŁADKI

Beata Kocój, Tomasz Fabiański

ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna

01-201 Warszawa, ul. Wolska 43

www.almamer.pl

© Copyright by ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2009

ISBN 978-83-60197-78-3

Druk i oprawa

Zakład Wydawniczy DrukTur Sp. z o.o.

01-201 Warszawa, ul. Wolska 43

tel./fax 022 321 85 03

e-mail: wydawnictwo@druktur.com.pl

Spis treści

Małgorzata Duczkowska-Piasecka

WSTĘP	7
-----------------	---

Rozdział 1

Jolanta Jarmul-Mikołajczyk

SYSTEM PRAWA W UNII EUROPEJSKIEJ	11
1.1. Źródła prawa w Unii Europejskiej	11
1.2. Procedury tworzenia prawa w Unii Europejskiej	16
1.3. Porządek prawny Wspólnoty Europejskiej	22
1.4. Zasady i wykładnia wspólnotowego porządku prawnego	24
1.5. Traktat Lizboński – reforma ustrojowa	27
Przykładowe pytania	39
Literatura zalecana	40

Rozdział 2

Leszek Kubiak

INSTYTUCJE I ORGANIZACJE UNII EUROPEJSKIEJ	41
2.1. System instytucjonalny – pojęcie, zasady, typologia	43
2.2. Instytucje Unii Europejskiej	47
2.3. Proces podejmowania decyzji	70
Przykładowe pytania	72
Literatura zalecana	73

Rozdział 3

Stefan Kojło

JEDNOLITY RYNEK EUROPEJSKI	75
3.1. Geneza i etapy powstawania	75
3.2. Istota, cele i zasady działania	77
3.3. Cztery swobody	81
3.4. Wspólny rynek na miarę XXI wieku	86
Przykładowe pytania	90
Literatura zalecana	90

Rozdział 4

Katarzyna Duczkowska-Małysz

POLITYKI WSPÓLNOTOWE	91
4.1. Założenia traktatowe i cele integracyjne	91
4.2. Traktatowe podstawy wspólnych polityk	93
4.3. Zasady wybranych polityk wspólnotowych	98
4.4. Zasady wspólnej polityki handlowej	99
4.5. Zasady wspólnej polityki transportowej	104
4.6. Zasady Wspólnej Polityki Rolnej	107
4.7. Regionalna polityka strukturalna dla obszarów wiejskich	115
Przykładowe pytania	118
Literatura zalecana	118

Rozdział 5

Małgorzata Duczkowska-Piasecka

POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC PRZEDSIĘBIORSTW	119
5.1. Rola instytucji Wspólnot Europejskich w prowadzeniu biznesu	120
5.2. Grupy interesów oraz grupy lobbujące i ich związek z przedsiębiorstwami	122
5.3. Prawa i obowiązki przedsiębiorców	124
5.4. Uwarunkowania funkcjonowania przedsiębiorstw przewidziane prawem UE	125
5.5. Polityka ochrony konkurencji	126
5.6. Dyrektywy nowego i globalnego podejścia	130
5.7. Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw	132
5.8. Polityka przemysłowa, przedsiębiorczości oraz w dziedzinie badań i rozwoju nowych technologii	136

5.9. Polityka wobec niektórych branż przemysłowych	140
Przykładowe pytania	145
Literatura zalecana	145

Rozdział 6

Małgorzata Duczkowska-Piasecka, Janina Sawicka

POLITYKA REGIONALNA UNII EUROPEJSKIEJ	147
6.1. Polityka regionalna i fundusze strukturalne	148
6.2. Zasady i cele polityki regionalnej	156
6.3. Polska polityka regionalna	161
6.4. Polityka spójności w Polsce w perspektywie budżetowej 2007–2013 . . .	166
Przykładowe pytania	173
Literatura zalecana	173

Rozdział 7

Jerzy Małysz

POLITYKA KONSUMENCKA UNII EUROPEJSKIEJ	175
7.1. Wspólnotowa polityka konsumencka	175
7.2. Reprezentowanie interesów konsumentów na poziomie UE	182
7.3. Polityka konsumencka w Polsce	185
7.4. Ochrona praw konsumenta w Polsce	189
7.5. Zrównoważona konsumpcja – odpowiedzialny konsument	190
Przykładowe pytania	193
Literatura zalecana	193

Rozdział 8

Janusz Bek

WSPÓLNA WALUTA – EURO	195
8.1. Proces dochodzenia do Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW)	195
8.2. Dotychczasowe doświadczenia funkcjonowania strefy euro (problemy i dylematy)	202
8.3. Konsekwencje wprowadzenia euro dla Polski	210
Przykładowe pytania	215
Literatura zalecana	215

Rozdział 9

Zygmunt Jańczyk

SWOBODA PODRÓŻOWANIA – STREFA SCHENGEN	217
9.1. Podstawy prawne układu z Schengen	217
9.2. Uprawnienia służb państw członkowskich do kontroli osób fizycznych	218
9.3. Swoboda przepływu osób na rynku wewnętrznym	222
9.4. Uprawnienia obywateli podczas pobytu w Unii Europejskiej	225
9.5. Polscy pracodawcy i pracownicy w strefie Schengen	227
9.6. System Informacyjny Schengen (SIS)	228
Przykładowe pytania	229
Literatura zalecana	229

Rozdział 10

Sebastian Bartoszek

KORZYŚCI Z CZŁONKOSTWA W UNII EUROPEJSKIEJ	231
10.1. Sytuacja gospodarcza – wybrane zagadnienia	231
10.2. Budżet, przepływy finansowe i wykorzystanie środków	235
10.3. Sytuacja społeczna – wybrane zagadnienia	240
10.4. Sytuacja polityczna – wybrane zagadnienia	244
10.5. Europejska polityka energetyczna	245
10.6. Europejska polityka bezpieczeństwa i obrony	245
10.7. Polska w Schengen	246
Przykładowe pytania	248
Literatura zalecana	248

Małgorzata Duczkowska-Piasecka

ZAKOŃCZENIE	249
-----------------------	-----

WSTĘP

Oddajemy Czytelnikom publikację, która pokazuje, czym jest Unia Europejska: jej złożoną konstrukcję, sposób funkcjonowania, odpowiedzialność i współzależność wszystkich krajów członkowskich w procesie podejmowania decyzji i realizacji przyjętych celów.

Unia Europejska jest opartym na zasadzie wzajemności i solidarności porozumieniem państw, które postanowiły wspólnie sprostać międzynarodowej konkurencji i razem pracować dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Nie jest to więc organizacja międzynarodowa, gdyż nie ma (jak dotąd) osobowości prawnej, a każdy kraj członkowski z osobna należy do różnych międzynarodowych organizacji (np. WTO, ONZ, Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, OECD), uwzględniając w swoich działaniach wzajemne zobowiązania, jakie wynikają ze wspólnotowego prawa i wspólnotowych polityk.

Do najważniejszych wspólnych celów Unii Europejskiej należą: zapewnienie bezpieczeństwa, postępu gospodarczego i społecznego, ochrona wolności, praw i interesów obywateli przy respektowaniu tożsamości narodowej państw członkowskich, ich historii, tradycji i kultury.

Unia Europejska gwarantuje poszanowanie demokracji, respektowanie praw człowieka, prywatnej własności i wolnego rynku. Są to warunki nie tylko członkostwa, ale wstępne warunki, których spełnienie pozwala kandydującemu krajowi na przystąpienie do negocjacji o członkostwo w UE.

Dla realizacji wspólnych celów integracji kraje członkowskie UE przyjęły:

- wspólne prawo,
- wspólne instytucje,
- wspólny rynek,
- wspólne polityki (trzy filary),
- wspólną walutę.

Historia tworzenia Unii Europejskiej jest długa i złożona – sięga bezpośrednio lat 50. XX w., kiedy powstały Europejska Wspólnota Węgla i Stali (1951 rok), Europejska Wspólnota Gospodarcza (1957) i Europejska Wspólnota Atomowa (1957), ale liczne międzynarodowe inicjatywy każą sięgać aż do lat 40. ubiegłego wieku, kiedy to politycy próbowali rozbudzić myśl o integracji europejskiej, podkreślając jej zasadność i przyszłe – dla pokoju i rozwoju – korzyści.

Unia Europejska jest ugrupowaniem dynamicznym – w każdym znaczeniu tego słowa: od początku powstania Wspólnota Europejska rozszerzała się wielokrotnie (z 6 do 9, 12, 15, 25, a następnie 27 państw), przechodziła do kolejnych etapów integracji, zacieśniając więzy wspólnotowe między krajami członkowskimi i obejmując coraz szerszy zasięg życia gospodarczego i społecznego wspólnotowymi regulacjami. W „kolejce” do zjednoczenia czekają inne kraje (bałkańskie, Turcja, niektóre kraje Europy Wschodniej).

Bieżący etap związany jest z przechodzeniem Unii Gospodarczo-Walutowej do Unii Politycznej i temu właśnie służy pierwszy etap stworzenia takiej unii – Traktat Lizboński.

UE powstała z myślą o budowie dobrobytu obywateli, społeczeństw. Prowadzi politykę rozwoju, polegającą na ochronie konkurencji i ochronie konsumenta. Jest to fundamentalna zasada funkcjonowania przedsiębiorstw i obowiązek zapewnienia jej realizacji przez rządy krajów członkowskich.

Swoimi prawnymi rozstrzygnięciami ingerującymi w rozwój i tworzącymi zasady polityk wspólnotowych (polityka konkurencji, polityka handlowa, wspólna polityka rolna i regionalna polityka strukturalna, polityka transportowa itd.) UE musi jednocześnie wpisać się w tendencje światowego rozwoju (globalizacja) i rozstrzygnięcia WTO (Światowej Organizacji Handlu).

Oznacza to, że jednolity rynek europejski jest – i będzie dla wszystkich uczestników – terenem konkurencji globalnej. **Przedsiębiorstwa bowiem z jednej strony są objęte protekcyjnym (ochroną rynku wobec krajów trzecich – nie należących do UE), z drugiej zaś – znajdują się w obszarze globalnej współzależności wyznaczonej przez reguły gospodarki światowej.**

Niewątpliwie w najlepszej sytuacji są konsumenci – większa konkurencja, większa obecność towarów przywożonych z innych krajów oznacza dla konsumentów większy wybór, zaś przedsiębiorstwa muszą wkładać więcej wysiłku w pozyskiwanie klientów i pokonanie konkurencji.

Swoje cele Unia Europejska realizuje za pomocą misternie budowanej konstrukcji instytucji o złożonych kompetencjach, skomplikowanej procedurze decyzyjnej, ale pomyślanej tak, że liczy się głos każdego kraju członkowskiego.

Obowiązująca zasada solidarności między państwami członkowskimi pozwala na wspomaganie biedniejszych krajów i regionów przez te, które są bardziej zaawansowane. Stąd do budżetu UE płacą wszystkie kraje członkowskie wg tego samego algorytmu, zaś korzystają w różnym stopniu kraje potrzebujące – przy jasnych, przejrzystych, z góry ustalonych zasadach.

Poszczególne rozdziały niniejszej publikacji odnoszą się do poruszonych tu skrótowo kwestii związanych z organizacją i funkcjonowaniem Unii Europejskiej; ponadto w ostatnim rozdziale zawarta została ocena polskiego członkostwa w tym integracyjnym ugrupowaniu.

Książka pisana była głównie z myślą o studentach ALMAMER, którzy w toku studiów omawiają zagadnienia związane z UE w ramach różnych przedmiotów, a także studiują przedmioty poświęcone samej UE. Intencją autorów było przybliżenie i skomasowanie wiedzy o Unii Europejskiej, a także podanie literatury (na zakończenie rozdziałów), co – należy sądzić – ułatwi studentom przygotowywanie się do prac dyplomowych i egzaminów. Mamy nadzieję, że intencje te zostaną pozytywnie ocenione przez Czytelników.